

Nadenkblad

Naam:

Ik voel me

Omdat

Heel vaak gaat het wel goed! Wanneer is dat?

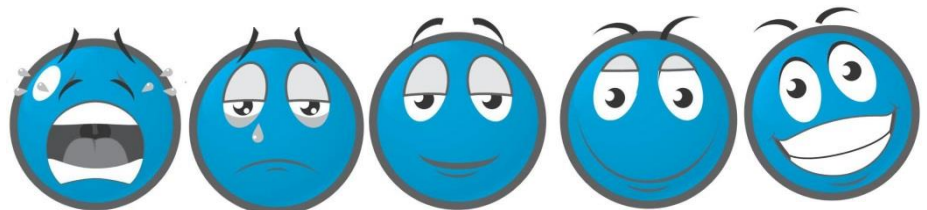
Stel dat je kon toveren; wat zou er dan anders gaan.....

Waarom gaat het dan beter?

Wat ga jij veranderen zodat het de volgende keer beter gaat?

Wie kan jou daarbij helpen?

Ik voel me nu

Beknopte analyse: ABC of GGG

Omstandigheden <i>(Wat zou van invloed kunnen zijn, op school of thuis of elders?)</i>	Antecedent: Gebeurtenis <i>(Aanleiding voor het gedrag: wat gebeurde er vlak voor het gedrag, wat waren triggers)</i>	Behavior: Gedrag <i>(Wat is het gedrag dat direct volgt op de trigger(s)?)</i>	Consequents: Gevolgen <i>(Wat gebeurt er direct na het ongewenste gedrag?)</i>	Functie van het gedrag <i>(Wat is de onderliggende onderwijsbehoefte, wat levert het gedrag de leerling op?)</i>
Samenvattende conclusies				

Vertrek:

Aankomst:

Herstel-formulier

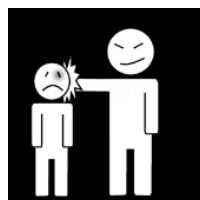
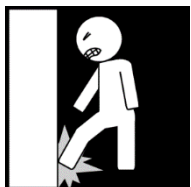
Naam leerling:

Groep:

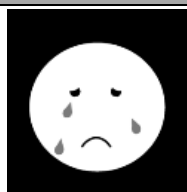
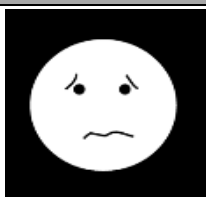
Naam leerkracht:

Datum:

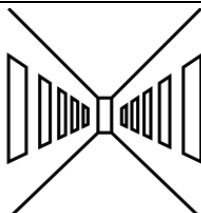
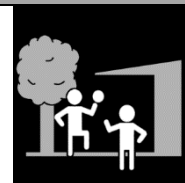
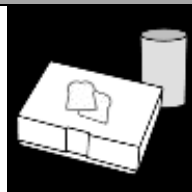
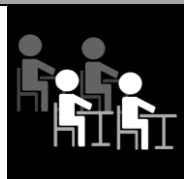
Welk gedrag heb ik laten zien?

Ik voelde me?

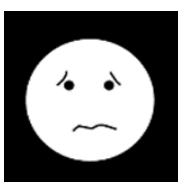
Waar was het?

Anders?

Eind van de dag:

Heb ik mij aan dit plan gehouden:

Handtekening leerling:

Handtekening leerkracht:

Strategie ten aanzien van problemen:

Onmiddellijke reactie:

- Maak op een rustige, zakelijke, concrete manier duidelijk wat opvalt aan zijn gedrag, geef aan welk gedrag wel gewenst is. (geef geen preek!!!)
- Is het kind overstuurd ga niet op hem inpraten, haal het kind met weinig woorden uit de situatie en leidt hem naar een 'time outplek', geef hem een rustgevende taak.
- Als het kind weer rustig is kun je erover praten; laat het kind bijvoorbeeld eerst een **voorval- rapport** invullen, noteren wat er in zijn ogen gebeurd is.

Bij de nabespreking bekijken leerkracht en leerling wat hij de volgende keer kan doen in zo'n situatie, dit schrijft de leerling op als geheugensteuntje.

Bij oudere kinderen kan deze strategie aangeleerd worden in de vorm van een sociaal verhaal bij moeilijke momenten.

Herstelplan

* in het herstelplan staat beschreven wat de leerling doet om de gevolgen van zijn/ haar gedrag te herstellen

* de leerling bedenkt met de leerkracht een plan van acties om herhaling te voorkomen: proactieve interventies

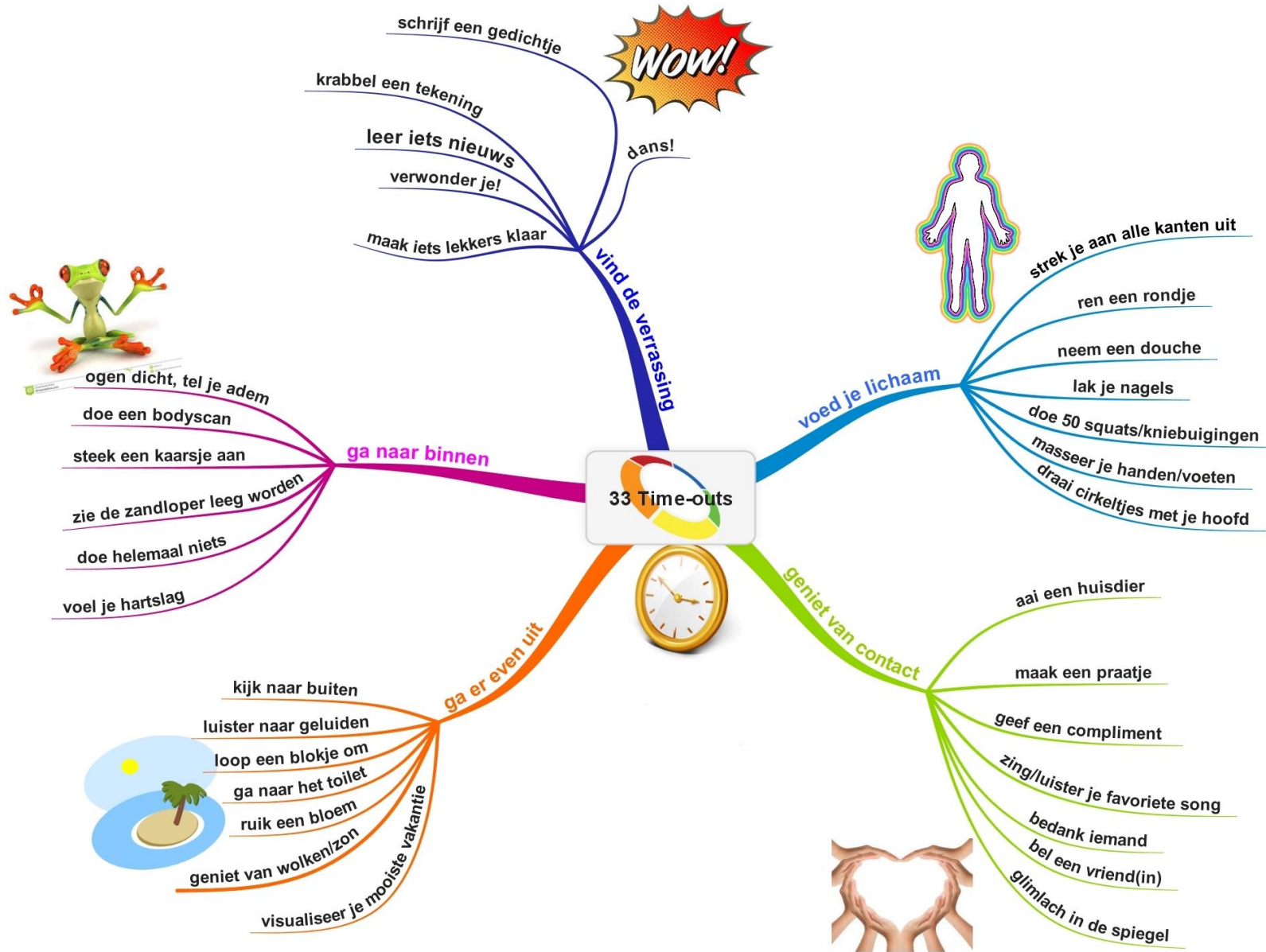
De ouders op de hoogte te stellen: ouders worden na een ernstig incident waar de achterwacht/ lb bij ingezet is, gebeld door de leerkracht en al naar gelang de ernst van het incident ook voor een gesprek op school gevraagd.

Bij het herhaaldelijk voorkomen van een ernstig incident waarbij de IB-er is ingezet (vier keer binnen twee weken) worden ouders altijd voor een gesprek op school gevraagd. Ouders ondertekenen het herstelplan. Het plan gaat in het leerlingdossier.

N.b. bij groot probleemgedrag overlegt de leerkracht altijd met een collega, daarna melden aan ouders. Wanneer het voor de leerkracht moeilijk wordt professioneel te blijven handelen en reageren, laat de leerkracht een collega de leerling overnemen.

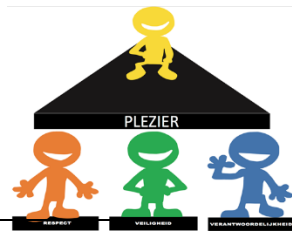
Gesprek na probleemgedrag met milde of zwaardere consequentie:

- Bespreken waarden en gedragsverwachting; waarom is het belangrijk dat je je hieraan houdt?
- Oefenen van de gedragsverwachting met een gedragsles (rollenspel)
- Bekrachten wanneer de leerling gewenst gedrag laat zien, het geleerde toepast.

Vertrek:

Aankomst:

Herstel-formulier

Naam leerling:

Groep:

Naam leerkracht:

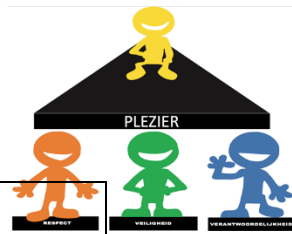
Datum:

Groep:

Welk gedrag heb ik laten zien?

Hoe kwam het dat ik dit gedrag heb laten zien?

(Beschrijf de gebeurtenis)

Wat voelde ik?

Wie waren erbij betrokken?

Wat kan ik de volgende keer anders doen en welke schoolregel(s) en afspraken horen hierbij?

Hoe kan de juf/meester mij helpen?

Wat kan ik doen om het goed te maken/op te lossen?

Welke consequentie hoort bij mijn gedrag?

Bespreken met leerkracht

Eind van de dag:

Heb ik mij aan dit plan gehouden:

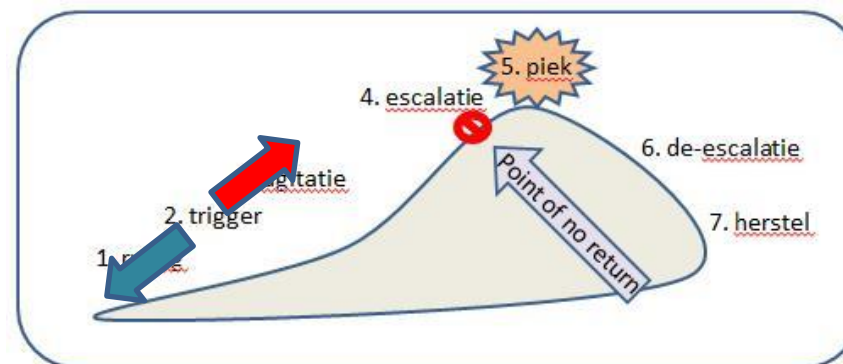
Handtekening leerling:

Handtekening leerkracht:

Escalatieketen

Leeg werkblad

Beschrijf Schoolgebonden triggers: -	Beschrijf Niet schoolgebonden triggers:
---	---

Fase in 'acting-out-gedrag'	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat helpt de leerling weer rustig worden? Wat kan het kind zelf doen? (wat werkt 'terug naar groen'?)	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (waarvan gaat de leerling alleen maar méér richting piek?) Wat gaat richting rood?
Rust (groen)		nvt	Preventie, nl	nvt
Trigger			Preventie, nl	
Agitatie (oranje)			Onderbreken van de escalatieketen, nl	
Escalatie (rood)			Reageren, nl	
Piek (rood)			Reageren, nl	
De-escalatie				
herstel			Follow-up	

Escalatieketen: ontsporing van gedrag - Ingevuld werkblad

Fase in 'acting-out-gedrag'	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat kan het kind zelf doen om weer rustig te worden?	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (waarvan gaat de leerling alleen maar méér richting piek?) Wat gaat richting rood?
Rust (groen)	<ul style="list-style-type: none"> - Gehoorzaam, - Laat gewenst gedrag zien: Houdt zich aan gedragsverwachtingen - Gedraagt zich positief richting anderen - Doet mee met de groep - taakgericht 	nvt	Preventie, nl <ul style="list-style-type: none"> - positieve feedback op het nette gedrag (vullen aandachtsemmer) - Heldere gedragsverwachtingen geven/herhalen/aanleren van alternatieve oplossingsroutines - Geniet van het moment en straal dat uit (☺) - Prikkelreductie 	Onrustige kinderen worden in dit stadium vaak genegeerd, om te profiteren van dit moment van rust. Dit is JUIST het moment om goed gedrag te bekrachtigen/versterken
Trigger	Leer herkennen wat triggers zijn (voor een kind en voor jezelf). Als we dat weten kunnen we er beter preventief op reageren door de invloed van de trigger te verkleinen (trigger weg te halen) of alternatief gedrag te onderwijzen na zo'n trigger: onderwijzen van een probleemoplossende routine			

Fase in 'acting-out-gedrag'	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat helpt de leerling weer rustig worden? Wat kan het kind zelf doen? (wat werkt 'terug naar groen'?)	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (waarvan gaat de leerling alleen maar méér richting piek?) Wat gaat richting rood?
Agitatie (oranje)	<ul style="list-style-type: none"> - roepen sneller door de groep - geluid neemt toe - onrustiger in beweging: wiebelen, meer opstaan - contact met kind wordt moeilijker - meer storen van andere kinderen - taakvermijdend gedrag - lichamelijke reacties: rode wangen/oren, zuchten... 	<ul style="list-style-type: none"> - Lizard brain (adem-techniek) - Rondje over schoolplein - Even naar toilet om af te koelen - Polsen onder de koude kraan - 3 minuten schommelen - Stuiteren met een bal - Koffie halen voor juf/taak doen - Gebruik helpende gedachten: doet de ander dit om mij boos te maken? Is er nog een andere mogelijke verklaring? - Vraag om hulp bij wat je niet snapt (som/gedrag) <p>NB: stem met de leerling af: wat helpt? Help kinderen uit te vinden wat voor hen spannings-reducerend werkt.</p>	<p><u>Onderbreken</u> van de escalatieketen, nl focus op <u>preventie</u> en omleiding van het gedrag</p> <ul style="list-style-type: none"> - De trigger wegnemen /angst reduceren (bij uit prikkels halen) - Verhoog mogelijkheden tot succes - Focus op wat goed gaat - Helpende gedachten maken: Deze leerling doet dit niet om mij te vervelen, maar voelt zich rot om iets. ('het gaat niet om mij') - Neem het gedrag niet persoonlijk - Reageer rustig (beantwoord negatieve energie niet met negatieve energie: dat versterkt) - zo weinig mogelijk aandacht voor ongewenst gedrag - correctie zo privé mogelijk - start correctie-procedure - nonverbaal corrigeren - contact maken, bemoedigen - maak leerling bewust van 'oranje' (feedback op zijn gedrag: 'ik zie', 'ik voel', 'ik merk' en geef hem kans om voor zijn helpende strategie te kiezen - afleiden door 'ander taakje': Bied mogelijkheden en keuzes aan. Geef taken waarbij succes verzekerd is en die CONCREET en helder zijn 	<ul style="list-style-type: none"> - Belemmerende gedachten: 'ik moet mijn gezag laten gelden, ik moet laten zien wie hier de baas is'. Nonverbaal hoort hier meestal een agressieve lichaamshouding (of toon) bij, die olie op het vuur gooit. - De machtsongelijkheid duidelijk maken - Voor een leerling gaan staan, aanraken of op andere wijze intimideren - Openlijk bekritisieren van de leerling - er tegenin gaan is het aanwakkeren van een vuur

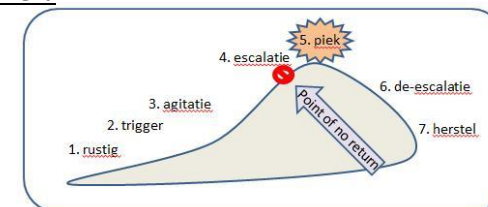
Fase	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat helpt de leerling weer rustig worden? Wat kan het kind zelf doen?	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (wat is olie op vuur?)
Escalatie (rood) +Piek (rood)	<p>Escalatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stellen onredelijke vragen - Maken ruzie - Zoeken confrontatie - Tegendraads - Grens-opzoekend gedag <p>Piek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grens-overschrijdend gedrag - Maken dingen kapot - Stoelen gooien - Schreeuwen - In zichzelf keren - Niets meer willen - Fysiek geweld - Op wc verstoppert - Vechten of weglopen - Contact bijna onmogelijk 	<ul style="list-style-type: none"> - maak leerling bewust van 'rood gedrag' (feedback op zijn gedrag: 'ik zie', 'ik voel', 'ik merk' en geef hem kans om voor zijn helpende strategie te kiezen) 	<p><u>Reageren, nl</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zelf rustig blijven, benoem wat je wil. Blijf neutraal. Realiseer je HOEVEEL INVLOED jij nu kan hebben door zelf rustig te blijven - Verander de situatie/taak/eisen - Erkenning van gevoel ('ik zie dat je boos bent. Dat geeft niet. Dat mag er uit. We gaan het er alleen op een andere manier uitgooien dan je nu doet: moedig het kind aan om te kiezen voor het alternatieve gedrag wat hem is aangeleerd. Doe een beroep op de onderwezen helpende routines. - ruimte geven voor ontlasting. Die moet (neurologisch gezien) hoe dan ook plaatsvinden: geef alternatieve mogelijkheden voor die ontlasting (boksen, stuiten met bal, indien gewenst/afgesproken met ouders knuffel, etc) - Breng kind rustig naar 'time out'. Als je daarvoor moet 'vechten', breng dan de andere kinderen in veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> - schreeuwen - in discussie gaan met de leerling - je laten verleiden om dingen te zeggen als 'het is ook altijd zo met jou' of 'waarom kan je nou nooit eens.....', etc. - oude koeien - consequenties noemen die niet in verhouding zijn met het gebeurde. - probeer 'sleuren' hoe dan ook te voorkomen (breng in het uiterste geval desnoods de andere kinderen naar een andere plek)

Fase	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat helpt de leerling weer rustig worden? Wat kan het kind zelf doen?	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (wat is olie op vuur?)
De-escalatie	<ul style="list-style-type: none"> - Afname ongewenste gedrag - meestal moe - huilen (breekmoment) - leerling is verward, doelloos - kijkt naar vloer - zit friemelend niks te doen - sommigen willen het goed maken - anderen willen alleen gelaten worden - anderen ontkennen hun piek of hun aandeel in het gebeuren 		<u>Follow-up</u> <ul style="list-style-type: none"> - Geef ruimte voor herstel - Meestal zijn alleen routine-taken in dit stadium 'te doen'. - Even met rust laten en - zorgen dat anderen hem ook even met rust laten 	<ul style="list-style-type: none"> - Vraag niet meteen mee te doen aan het groepsgebeuren. - Ga niet meteen in gesprek over waarom en hoe en wat
Herstel	<ul style="list-style-type: none"> - zelfbeheersing is weer terug - bereidheid om weer mee te draaien 		<u>Follow-up</u> <ul style="list-style-type: none"> - Bespreek wat de trigger was, bespreek wat alternatief gedrag had kunnen zijn - Geen verwijt (klaar is klaar) - Maak evt structurele veranderingen in de omgeving (moeilijkheidsgraad taken, combinatie met kinderen, prikkels verwijderen etc) - Bied nabijheid en let op je lichaamstaal: deze moet vertrouwen uitstralen en zekerheid/geborgenheid bieden - Een helpend gesprek leerling/ ouders: doel is te leren van deze situatie, niet te straffen 	<ul style="list-style-type: none"> - Boos blijven. - Een verwijtend gesprek voeren: doel is niet te vertellen hoe mis het ging, maar om ervan te leren

Ook voor onszelf werkt de escalatieketen....

Wat zijn triggers voor jou?

Wat maakt dat jij afwijkt van de positieve benadering die we met PBS afspreken?/waar loopt jouw emmer van over?

Als jij geagiteerd raakt, waar kunnen anderen dat aan zien?

Wat werkt 'terug naar rustig'? Wat kan je zelf doen?

Wat werkt 'terug naar rustig'? Wat kan een ander voor jou doen?

Wat kan een ander beter NIET doen?

Voorvalrapport onderbouw

Naam:

Datum:

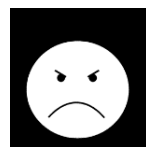
Dit gebeurde er (wie/wat/waar/wanneer)

Blij (gewoon)

bang

boos

verdrietig

Wat is de afspraak?

1. Ik ga terug naar de klas.
2. Ik geef dit papier aan de juf/meester.
3. Samen met de juf/meester maak ik een plan op de achterkant.

Herstelplan

Naam leerling:
Groep:
Naam leerkracht:
Naam achterwacht:

De afspraak is:

Zo ziet dit eruit:

We hebben dit afgesproken op:

Voorvalrapport midden-/bovenbouw

Naam: _____ Datum: _____	
Wanneer is het gebeurd? <ul style="list-style-type: none">☐ voor schooltijd☐ rekenen☐ taal☐ spelling☐ taalverhaal☐ eten en drinken☐ buiten spelen☐ gym☐ knutselen/ tekenen☐	
Waar is het gebeurd? <ul style="list-style-type: none">☐ in de klas☐ buiten op het schoolplein☐ in de gang☐	
Wie waren erbij? <ul style="list-style-type: none">☐ meester of juf☐ hele klas☐	
Wat gebeurde er?	
Wat deed ik? <ul style="list-style-type: none">☐ weglopen☐ schoppen, slaan, knijpen☐ schelden☐ naar de meester of juf gaan☐ ergens rustig worden☐	Wat deed of deden anderen? <ul style="list-style-type: none">☐ schoppen, slaan, knijpen☐ schelden☐ naar de meester of juf gaan☐☐
Wat is de afspraak?	

Herstelplan

Naam leerling:
Groep:
Naam leerkracht:
Naam achterwacht:

De afspraak is:

Zo ziet dit eruit:

We hebben dit afgesproken op:

Gevoelsthermometer

Voorbeeld stappenplan

Stemming	Wat moet ik nu doen?
Ik voel me goed	Werken in de klas
Ik voel me gewoon	Werken in de klas
Ik ben een beetje boos	<ul style="list-style-type: none">• Doe een stapje terug• Denk aan iets leuks• Haal rustig adem
Ik ben boos	<ul style="list-style-type: none">• Ga naar een time-out plek• Als je bent afgekoeld, vertel je aan de leerkracht waarom je boos bent
Ik ben heel boos/verdrietig	<ul style="list-style-type: none">• Ga direct naar een time-out plek• Als je bent afgekoeld, vertel je aan de leerkracht waarom je boos bent

Gevoelsthermometer

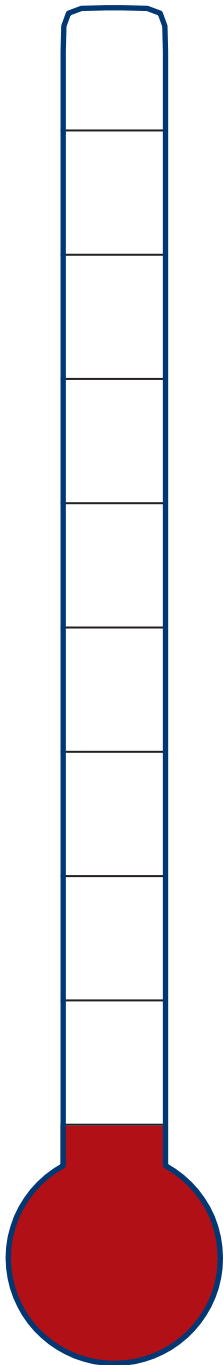
Voorbeeld leeg stappenplan

Stemming	Wat moet ik nu doen?
	
	
	
	
	

Gevoelsthermometer

Thermometer van _____

Groep _____

- 0-2 = ik voel me goed
- 3-4 = ik voel me gewoon
- 5-6 = ik ben een beetje boos
- 7-8 = ik ben boos
- 9-10 = ik ben heel boos/verdrietig

Woede- keuzekaart

<p><i>Als ik boos ben kan ik .. een paar keer diep ademhalen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben ... kan ik tot 10 tellen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik water drinken</i></p>
<p><i>Als ik boos ben..... kan ik naar mijn rustplek gaan en iets uit mijn bakje doen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan gaan opruimen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik gaan tekenen in mijn tekenboek</i></p>
<p><i>Als ik boos ben..... kan ik er over schrijven</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben kan ik een liedje zingen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben.... kan ik mijn hulpzin denken</i></p>
<p><i>Als ik boos ben.... kan ik weglopen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik aan een fijn plekje denken</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik even bewegen</i></p>

Mijn trucjes bijhouden

Naam:

Trucjes die ik kan uitproberen	Werkte het? (kleur het vakje) Ja of Nee				
--------------------------------	---	--	--	--	--

Diep ademhalen					
Even lopen					
Met een volwassene praten					
Muur push-ups					
Zware deken om doen					
Mijn rustplekje					
Mijn 'groene'boek					
Hulpzin zeggen in mijn hoofd					
Muziek luisteren					
Tot 10 tellen					

Stadia, gedragingen en deelplannen van de keten van escalatiegedrag

Stadium	Gedragsindicator	Deelplan	Strategie
Rustig	<ul style="list-style-type: none"> • In staat aanwijzingen te volgen • Reageert niet zo snel op provocerend gedrag • Reageert op complimenten en andere vormen van bekrachtiging • Laat vergissingen corrigeren • Wil werk laten zien en vertellen over vorderingen • Coöperatief gedrag 	Preventie Gedragsverwachtingen <ul style="list-style-type: none"> - klassenmanagement - minimale aandacht negatief gedrag - preventie gesprekken Goed onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Functionele gedragsanalyse uitvoeren • Alternatieve gedragingen bepalen om te onderwijzen • Gebruik preventieve technieken • Lichte correcties
Trigger (veroorzaker)	<ul style="list-style-type: none"> • Door iemand geprovoceerd • Verstoring van routine/beloning • Pogingen tot probleemoplossing • Staat voor gedwongen aanvaarding consequenties 	Preventie Ontvangst bij de deur: <ul style="list-style-type: none"> - kijk ze in de ogen - ABC - patronen ontdekken - strategie voor de lln. - nabijheid bij dingen die het moeilijk vindt - inner-speech methode aanleren Goed onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen antecedent/trigger • Invloed van de antecedent verkleinen • Aansporen tot ander gedrag • Onderwijzen van een probleemoplossende routine
Agitatie	<ul style="list-style-type: none"> • Toenemende bewegingen van lichaam/ogen/handen • Onbegrijpelijke taal, of niet praten • Veranderende gemoedstoestand 	Onderbreken empathie; herkennen emotie lln. <ul style="list-style-type: none"> - alternatief gedrag bieden - rust, focus op taak - scheiden en afleiden - zelf rust en kalmte tonen en respect voor lln. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geef even rust en alleen zijn • Geef makkelijker werk • Geef concrete taak
Escalatie Versnelling: point of no return	<ul style="list-style-type: none"> • Confronterend gedrag (vragen, ruzie zoeken) om voorspelbare reactie uit te lokken • Bedreigt, intimideert, is 	Reactie: <ul style="list-style-type: none"> - gedragsverwachting en consequenties geven - ruimte geven 	<ul style="list-style-type: none"> • Vroeg in de keten optreden • Herhaal gewenst gedrag • Geef geheugensteuntjes • Verander de taak of de eisen

	ongehoorzaam <ul style="list-style-type: none"> ● Gaat weg ● Lichamelijk agressief ● Doet zichzelf pijn ● Vernielt spullen ● provocatief gedrag 	<ul style="list-style-type: none"> - langzaam bewegen en praten - keuze bieden 	<ul style="list-style-type: none"> ● Verander de situatie ● Laat de leerling alleen ● Onderwijs een andere routine om het doel van het gedrag te achterhalen ● Moedig de nieuwe routine aan ● Bekrachtig betrokkenheid bij de nieuwe routine
Piek: uitbarsting	<ul style="list-style-type: none"> ● Lichamelijk agressief ● Doet zichzelf pijn ● Vernielt spullen ● Driftbuien ● Hyperventilatie ● Controle verlies ● Destructief gedrag ● Woede op zichzelf gericht ● Woede naar buiten gericht 	Reactie: <ul style="list-style-type: none"> - zorg dat je een plan hebt - veiligheid bieden - geen gesprek aangaan - mogelijk fysiek ingrijpen 	<ul style="list-style-type: none"> ● Laat de andere leerlingen uit het lokaal vertrekken ● Laat de leerling zelf tot rust komen ● Roep hulp van anderen in
De-escalatie	<ul style="list-style-type: none"> ● Verward ● Pogingen om het goed te maken ● Trekt zich in zichzelf terug ● Luistert naar concrete aanwijzingen ● Ontkent dat de situatie ernstig was 	Follow-up Gesprekken zijn olie op het vuur!	<ul style="list-style-type: none"> ● Complimenteer de terugkeer naar normale bezigheden ● Praat er met de leerling over ● behoefte aan nabijheid of juist aan alleen zijn
Herstel	<ul style="list-style-type: none"> ● Bereid om de routine weer op te pakken, vooral taken waarvoor geen bemoeienis met derden nodig is 	Follow-up <ul style="list-style-type: none"> - de-briefen (napraten) - consequentie uitvoeren - gedragsverwachtingen oefenen en herhalen - plan maken Risico is dat door verdriet IIn. De consequentie wordt weggelaten of afgezwakt. Sancties zoals afgesproken moeten worden uitgevoerd. Dit geeft leermoment en werkt preventief.	<ul style="list-style-type: none"> ● Richt je op normaal gedrag ● Complimenteer correct gedrag ● Oefen probleemoplossende routine

Stadia, gedragingen en deelplannen van de keten van probleemgedrag

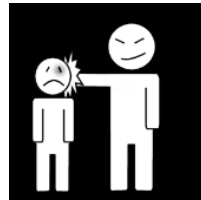
Stadium	Gedragsindicator	Deelplan	Strategie
Rustig	<ul style="list-style-type: none"> • In staat aanwijzingen te volgen • Reageert niet zo snel op provocerend gedrag • Reageert op complimenten en andere vormen van bekrachtiging • Laat vergissingen corrigeren • Wil werk laten zien en vertellen over vorderingen • Coöperatief gedrag 	Preventie 7- minutenregel: - regels, gedragsverwachtingen <ul style="list-style-type: none"> - klassenmanagement - minimale aandacht negatief gedrag - preventie gesprekken Goed onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Functionele gedragsanalyse uitvoeren • Alternatieve gedragingen bepalen om te onderwijzen • Gebruik preventieve technieken • Lichte correcties
Trigger (veroorzaker)	<ul style="list-style-type: none"> • Door iemand geprovoceerd • Verstoring van routine/beloning • Pogingen tot probleemoplossing • Staat voor gedwongen aanvaarding consequenties 	Preventie Ontvangst bij de deur: <ul style="list-style-type: none"> - kijk ze in de ogen - ABC - patronen ontdekken - strategie voor de lln. - nabijheid bij dingen die het moeilijk vindt - inner-speech methode aanleren Goed onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen antecedent/trigger • Invloed van de antecedent verkleinen • Aansporen tot ander gedrag • Onderwijzen van een probleemoplossende routine
Agitatie	<ul style="list-style-type: none"> • Toenemende bewegingen van lichaam/ogen/handen • Onbegrijpelijke taal, of niet praten • Veranderende gemoedstoestand 	Onderbreken empathie; herkennen emotie lln. <ul style="list-style-type: none"> - alternatief gedrag bieden - rust, focus op taak - scheiden en afleiden - zelf rust en kalmte tonen en respect voor lln. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geef even rust en alleen zijn • Geef makkelijker werk • Geef concrete taak -
Escalatie Versnelling: point of no return	<ul style="list-style-type: none"> • Confronterend gedrag (vragen, ruzie zoeken) om voorspelbare reactie uit te lokken • Bedreigt, intimideert, is ongehoorzaam • Gaat weg • Lichamelijk agressief • Doet zichzelf pijn • Vernielt spullen • provocatief gedrag 	Reactie: <ul style="list-style-type: none"> - gedragsverwachting en consequenties geven - ruimte geven - langzaam bewegen en praten - keuze bieden 	<ul style="list-style-type: none"> • Vroeg in de keten optreden • Herhaal gewenst gedrag • Geef geheugensteuntjes • Verander de taak of de eisen • Verander de situatie • Laat de leerling alleen • Onderwijs een andere routine om het doel van

			<p>het gedrag te achterhalen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moedig de nieuwe routine aan • Bekrachtig betrokkenheid bij de nieuwe routine
<p>Piek: uitbarsting</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lichamelijk agressief • Doet zichzelf pijn • Vernielt spullen • Driftbuien • Hyperventilatie • Controle verlies • Destructief gedrag • Woede op zichzelf gericht • Woede naar buiten gericht 	<p>Reactie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zorg dat je een plan hebt - veiligheid bieden - geen gesprek aangaan - mogelijk fysiek ingrijpen 	<ul style="list-style-type: none"> • Laat de andere leerlingen uit het lokaal vertrekken • Laat de leerling zelf tot rust komen • Roep hulp van anderen in
<p>De-escalatie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verward • Pogingen om het goed te maken • Trekt zich in zichzelf terug • Luistert naar concrete aanwijzingen • Ontkent dat de situatie ernstig was 	<p>Follow-up</p> <p>Gesprekken zijn olie op het vuur!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Complimenteer de terugkeer naar normale bezigheden • Praat er met de leerling over • behoefte aan nabijheid of juist aan alleen zijn
<p>Herstel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bereid om de routine weer op te pakken, vooral taken waarvoor geen bemoeienis met derden nodig is 	<p>Follow-up</p> <ul style="list-style-type: none"> - de-briefen (napraten) - consequentie uitvoeren - gedragsverwachting en oefenen en herhalen - plan maken <p>Risico is dat door verdriet lln. De consequentie wordt weggelaten of afgezwakt. Sancties zoals afgesproken moeten worden uitgevoerd. Dit geeft leermoment en werkt preventief.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Richt je op normaal gedrag • Complimenteer correct gedrag • Oefen probleemoplossende routine

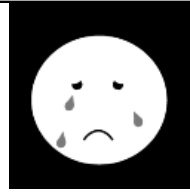
Herstel-formulier

Naam leerling:
 Groep:
 Naam leerkracht:
 Datum:

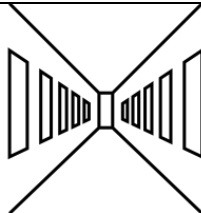
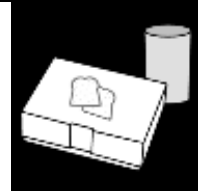
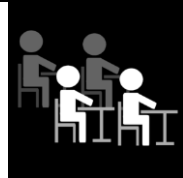
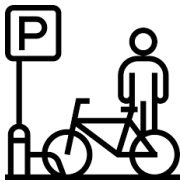
Welk gedrag heb ik laten zien?

Ik voelde me?

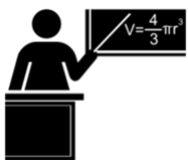

Waar was het?

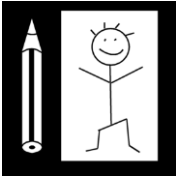

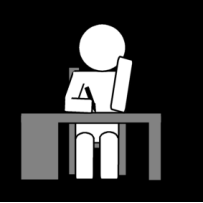

Anders?

Wie waren erbij ?

Ik ga het herstellen

			Anders?
Ik ga dit gedrag laten zien			
			
Hoeveel dagen ga je dit gedrag laten zien?			

Hoe kan de juf/meester mij helpen? (bespreken)

Eind van de dag:

Heb ik mij aan dit plan gehouden:

Handtekening leerling:

Handtekening leerkracht:

Mijn trucjes bijhouden

Naam:

Trucjes die ik kan uitproberen	Werkte het? (kleur het vakje) Ja of Nee
--------------------------------	---

Diep ademhalen					
Even lopen					
Met een volwassene praten					
Muur push-ups					
Mijn hoofd op tafel leggen					
Mijn rustplek opzoeken					
Mijn 'groene' boek					
Hulpzin zeggen in mijn hoofd					
Muziek luisteren					
Tot 10 tellen					

Voorbeelden van triggers

Hieronder staat een lijstje met voorbeelden van triggers. Triggers zijn dingen die je hoort, ziet, voelt, denkt, ruikt of proeft en die je een vervelend gevoel geven omdat ze je herinneren (vaak zonder dat je dat weet) aan nare dingen die je hebt meegemaakt.

Als je bijvoorbeeld een keer een brand hebt meegemaakt, kun je je daarna heel vervelend of bang voelen als je rook ruikt, een brandweerauto ziet of een sirene hoort.

- Aangerakt worden
- harde geluiden
- hard stemgeluid
- schreeuwen
- mensen die ruzie maken
- alleen zijn
- stilte
- vervelen, niets te doen hebben
- iemand is boos of kijkt streng/boos
- iemand komt te dichtbij
- politie of andere mensen in een uniform
een speciale persoon (wie?)
- verjaardagen
- omkleden bij gym
- ik word naar voren geroepen in de klas
- ik moet iets voorlezen of voordoen in de klas
- Direct oogcontact associatie met dreiging
- Uit de klas sturen/apart zetten associatie met verwaarlozing of mishandeling (opgesloten worden, alleen thuis gelaten worden, niet binnen kunnen komen omdat er niemand thuis is, weggestuurd worden zonder een voor het kind begrijpelijke reden, alleen moeten vluchten).
- Een onderwerp in de lesstof associatie met wat er is gebeurd, zoals (oorlogs)geweld, ziekte, overlijden, politie-optreden, verdwalen, uithuisplaatsing, seksualiteit, seksueel misbruik, kindermishandeling, eenzaamheid, niet bij de eigen ouders kunnen wonen, racisme, armoede, vluchtelingenproblematiek. Een opdracht ontvangen associatie met niet aan de verwachting te voldoen en boze of vernederende opmerkingen te krijgen, met verlies van controle.
- Stilte associatie met in bed liggen en luisteren naar de stilte in afwachting van ouders die dronken thuiskomen of (stief)ouder die binnenkomt en een kind seksueel misbruikt. Stilte kan ook eng zijn voor kinderen, omdat er op dat moment niets is om ze af te leiden van de akelige herinneringen, beelden en stemmen in hun hoofd.
- Bepaalde momenten op de dag als een ingrijpende gebeurtenis door een kind in verband wordt gebracht met een tijdstip.
- Overgangen en veranderingen getraumatiseerde kinderen hebben de ervaring dat verandering dreiging met zich mee kan brengen
- Gevoelens van kwetsbaarheid, schaamte, afwijzing, onveiligheid, machteloosheid, het gevoel geen controle te hebben, angst en bedreiging dit zijn gevoelens die kinderen tijdens traumatische gebeurtenissen ervaren. Het gevoel zelf wordt daardoor een trigger.
- Het gevoel ergens niet aan te kunnen voldoen, het gevoel tekort te schieten dit kan een gevoel van machteloosheid oproepen dat een kind vaak heeft ervaren, of een kind raakt gestrest omdat het thuis gestraft werd als hij iets fout deed in de ogen van zijn ouders

- Intimiteit en positieve aandacht angst dat het zal omslaan in negatieve aandacht, herinneringen aan seksueel misbruik of mishandeling. Sommige kinderen hebben nauwelijks positieve aandacht gehad en doordat dit onbekend is voelt het als onveilig.
- Kritiek en correcties: associatie met straf krijgen en/of mishandeld worden, herinneringen aan
- ouders die elkaar bekritisieren, (soms) gevolgd door mis- handeling, associatie met negatieve overtuigingen over zichzelf en schaamgevoelens.
- Geen (over)zicht hebben angst dat er dingen achter hun rug om gebeuren.

Voorbeelden van onderwerpen in boeken, films, gesprekken of in de les waardoor kinderen van slag kunnen raken:

oorlog
geweld
ruzie ziekte
overlijden
politie
verdwalen
eenzaamheid
seksualiteit of seksueel misbruik
kindermishandeling
niet bij eigen ouders kunnen wonen
racisme
armoede
vluchtelingen
andere landen en culturen
Vaderdag
Moederdag
ouders
feest- en verjaardagen

Het managen van fysiek gevaarlijk gedrag en bedreiging door geweld

Stappenplan

Stap 1: Handel direct om de veiligheid van allen te waarborgen

- A. Het ontruimen van de klas/ruimte:
 - 1. bepaal waar alle leerlingen van de groep heengaan en wat ze doen tijdens het uit de klas zijn
 - 2. hanteer routines voor toezicht houden van de leerling waarom het gaat
 - 3. stel van tevoren consequenties vast voor escalerend gedrag

- B. Gebruik fysiek ingrijpen alleen wanneer dit nodig is:
 - 1. haal andere leerlingen weg uit de nabijheid van de leerling
 - 2. probeer altijd eerst verbale interventies voordat overgegaan wordt tot vasthouden of aanraken
 - 3. laat, indien mogelijk, eerst hulp komen, voordat enige vorm van vasthouden wordt ingezet
 - 4. beslis of vasthouden nodig is en zal helpen

Stap 2: Betrek ouders en breng hen op de hoogte

Stap 3: Ontwikkel een systeem van registreren en bijhouden van escalaties:

- 1. registreer in het data incidentensysteem
- 2. houd een logboek bij met beschrijving van het gebeuren

Stap 4: Bepaal of andere (externe) specialisten ingeschakeld moeten worden voor begeleiding van de leerling

Stap 5: Maak een plan om escalaties in de toekomst te voorkomen en leer de leerling om zijn/haar gedrag zelf te reguleren en te managen.

Herstelplan

Naam:		Datum:	
Wat is er gebeurd?			
Wanneer was het?	Voor kleine pauze 	Voor grote pauze 	In de middag
Waar was je?	Klas 	Buiten 	Gymzaal
	Onderweg 	Gang 	Anders
Wie waren er?	Leerkracht 	Klasgenoten 	Andere kinderen
	Ouders 	Broer/zus 	Anderen

Waardoor werd je boos?	
Wat dacht je?	
Hoe ziet dat er bij jou uit?	
Wat voelde je?	
Wat deed je?	

Hoe vind je dat je het gedaan hebt op een schaal van 10?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Op welk moment kon je nog kiezen?

Stop

Helpende gedachten

Welke keuze maak je?

Storende gedachten

Keuze

Doen

Triggers in kaart brengen:

Naam:

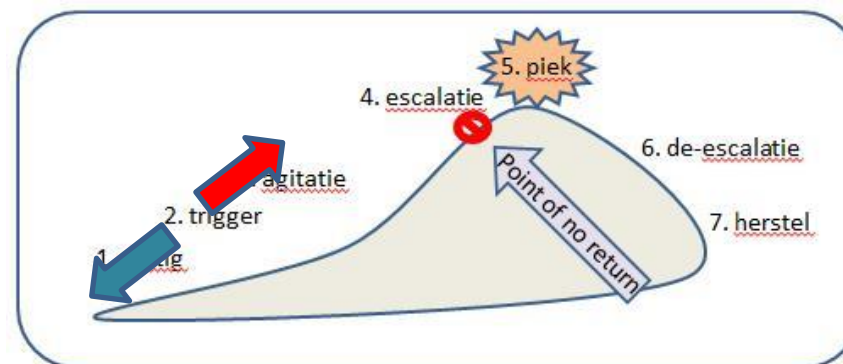
Vul dit schema een week lang iedere dag in.

Dagdeel	Stemming en gedrag	Wat ging er vooraf aan een verandering in stemming en gedrag?	Wat is de mogelijke trigger?
Binnenkomst			
Les			
Pauze			
Les			
Pauze			
Les			
Einde schooldag			

Escalatieketen

Leeg werkblad

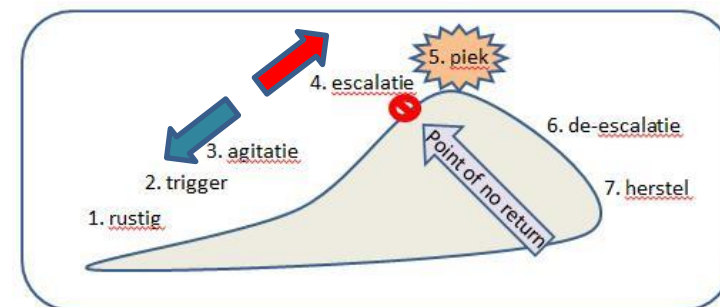
Beschrijf Schoolgebonden triggers: -	Beschrijf Niet schoolgebonden triggers:
---	---

Fase in 'acting-out-gedrag'	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat helpt de leerling weer rustig worden? Wat kan het kind zelf doen? (wat werkt 'terug naar groen'?)	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (waarvan gaat de leerling alleen maar méér richting piek?) Wat gaat richting rood?
Rust (groen)		nvt	Preventie, nl	nvt
Trigger			Preventie, nl	
Agitatie (oranje)			Onderbreken van de escalatieketen, nl	
Escalatie (rood)			Reageren, nl	
Piek (rood)			Reageren, nl	
De-escalatie				
herstel			Follow-up	

Escalatieketen: ontsporing van gedrag - Ingevuld werkblad

Schoolgebonden triggers:	Niet schoolgebonden triggers:
<ul style="list-style-type: none"> - Te moeilijke (of te makkelijke) taken (= soms een continu aanwezige trigger) - Lesovergangen - Te veel prikkels - Verzoek of eis van de leerkracht - Lesovergangen - Niet goed getimedede correctie van de leerkracht (in ogen van ln) - Onbegrip voor wat de ander bedoelt en zich daarna onterecht benaderd voelen - Verandering van routine - Provocatie door medeleerling - Onmacht qua probleemoplossend vermogen 	<ul style="list-style-type: none"> - Te weinig gegeten - Slaapgebrek - Gezondheidsproblemen - ontwikkelingsachterstand - Minder goed rolgedrag ouders - Wisseling van verblijf (gescheiden ouders) - Gehaast ochtendpatroon - .. - ..

Fase in 'acting-out-gedrag'	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat kan het kind zelf doen om weer rustig te worden?	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (waarvan gaat de leerling alleen maar méér richting piek?) Wat gaat richting rood?
Rust (groen)	<ul style="list-style-type: none"> - Gehoorzaam, - Laat gewenst gedrag zien: Houdt zich aan gedragsverwachtingen - Gedraagt zich positief richting anderen - Doet mee met de groep - taakgericht 	nvt	Preventie, nl <ul style="list-style-type: none"> - positieve feedback op het nette gedrag (vullen aandachtsemmer) - Heldere gedragsverwachtingen geven/ herhalen/aanleren van alternatieve oplossingsroutines - Geniet van het moment en straal dat uit (☺) - Prikkelreductie 	Onrustige kinderen worden in dit stadium vaak genegeerd, om te profiteren van dit moment van rust. Dit is JUIST het moment om goed gedrag te bekrachtigen/ versterken
Trigger	Leer herkennen wat triggers zijn (voor een kind en voor jezelf). Als we dat weten kunnen we er beter preventief op reageren door de invloed van de trigger te verkleinen (trigger weg te halen) of alternatief gedrag te onderwijzen na zo'n trigger: onderwijzen van een probleemoplossende routine			

Fase in 'acting-out-gedrag'	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat helpt de leerling weer rustig worden? Wat kan het kind zelf doen? (wat werkt 'terug naar groen'?)	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (waarvan gaat de leerling alleen maar méér richting piek?) Wat gaat richting rood?
Agitatie (oranje)	<ul style="list-style-type: none"> - roepen sneller door de groep - geluid neemt toe - onrustiger in beweging: wiebelen, meer opstaan - contact met kind wordt moeilijker - meer storen van andere kinderen - taakvermijdend gedrag - lichamelijke reacties: rode wangen/oren, zuchten... 	<ul style="list-style-type: none"> - Lizard brain (adem-techniek) - Rondje over schoolplein - Even naar toilet om af te koelen - Polsen onder de koude kraan - 3 minuten schommelen - Stuiteren met een bal - Koffie halen voor juf/taak doen - Gebruik helpende gedachten: doet de ander dit om mij boos te maken? Is er nog een andere mogelijke verklaring? - Vraag om hulp bij wat je niet snapt (som/gedrag) <p>NB: stem met de leerling af: wat helpt? Help kinderen uit te vinden wat voor hen spannings-reducerend werkt.</p>	<p><u>Onderbreken</u> van de escalatieketen, nl focus op <u>preventie</u> en omleiding van het gedrag</p> <ul style="list-style-type: none"> - De trigger wegnemen /angst reduceren (bijv uit prikkels halen) - Verhoog mogelijkheden tot succes - Focus op wat goed gaat - Helpende gedachten maken: Deze leerling doet dit niet om mij te vervelen, maar voelt zich rot om iets. ('het gaat niet om mij') - Neem het gedrag niet persoonlijk - Reageer rustig (beantwoord negatieve energie niet met negatieve energie: dat versterkt) - zo weinig mogelijk aandacht voor ongewenst gedrag - correctie zo privé mogelijk - start correctie-procedure - nonverbaal corrigeren - contact maken, bemoedigen - maak leerling bewust van 'oranje' (feedback op zijn gedrag: 'ik zie', 'ik voel', 'ik merk' en geef hem kans om voor zijn helpende strategie te kiezen - afleiden door 'ander taakje': Bied mogelijkheden en keuzes aan. Geef taken waarbij succes verzekerd is en die CONCREET en helder zijn 	<ul style="list-style-type: none"> - Belemmerende gedachten: 'ik moet mijn gezag laten gelden, ik moet laten zien wie hier de baas is'. Nonverbaal hoort hier meestal een agressieve lichaamshouding (of toon) bij, die olie op het vuur gooit. - De machtsongelijkheid duidelijk maken - Voor een leerling gaan staan, aanraken of op andere wijze intimideren - Openlijk bekritisieren van de leerling - er tegenin gaan is het aanwakkeren van een vuur

Fase	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat helpt de leerling weer rustig worden? Wat kan het kind zelf doen?	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (wat is olie op vuur?)
Escalatie (rood) +Piek (rood)	<p>Escalatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stellen onredelijke vragen - Maken ruzie - Zoeken confrontatie - Tegendraads - Grens-opzoekend gedag <p>Piek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grens-overschrijdend gedrag - Maken dingen kapot - Stoelen gooien - Schreeuwen - In zichzelf keren - Niets meer willen - Fysiek geweld - Op wc verstopen - Vechten of weglopen - Contact bijna onmogelijk 	<ul style="list-style-type: none"> - maak leerling bewust van 'rood gedrag' (feedback op zijn gedrag: 'ik zie', 'ik voel', 'ik merk' en geef hem kans om voor zijn helpende strategie te kiezen) 	<p><u>Reageren, nl</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zelf rustig blijven, benoem wat je wil. Blijf neutraal. Realiseer je HOEVEEL INVLOED jij nu kan hebben door zelf rustig te blijven - Verander de situatie/taak/eisen - Erkenning van gevoel ('ik zie dat je boos bent. Dat geeft niet. Dat mag er uit. We gaan het er alleen op een andere manier uitgooien dan je nu doet: moedig het kind aan om te kiezen voor het alternatieve gedrag wat hem is aangeleerd. Doe een beroep op de onderwezen helpende routines. - ruimte geven voor ontlading. Die moet (neurologisch gezien) hoe dan ook plaatsvinden: geef alternatieve mogelijkheden voor die ontlading (boksen, stuiten met bal, indien gewenst/afgesproken met ouders knuffel, etc) - Breng kind rustig naar 'time out'. Als je daarvoor moet 'vechten', breng dan de andere kinderen in veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> - schreeuwen - in discussie gaan met de leerling - je laten verleiden om dingen te zeggen als 'het is ook altijd zo met jou' of 'waarom kan je nou nooit eens.....', etc. - oude koeien - consequenties noemen die niet in verhouding zijn met het gebeurde. - probeer 'sleuren' hoe dan ook te voorkomen (breng in het uiterste geval desnoods de andere kinderen naar een andere plek)

Fase	Zichtbaar gedrag leerling: waaraan kan je zien hoe een leerling zich voelt?	Wat helpt de leerling weer rustig worden? Wat kan het kind zelf doen?	Wat is helpend leerkracht gedrag? (wat werkt 'terug naar groen')	Wat is NIET helpend leerkracht gedrag? (wat is olie op vuur?)
De-escalatie	<ul style="list-style-type: none"> - Afname ongewenste gedrag - meestal moe - huilen (breekmoment) - leerling is verward, doelloos - kijkt naar vloer - zit friemelend niks te doen - sommigen willen het goed maken - anderen willen alleen gelaten worden - anderen ontkennen hun piek of hun aandeel in het gebeuren 		<u>Follow-up</u> <ul style="list-style-type: none"> - Geef ruimte voor herstel - Meestal zijn alleen routine-taken in dit stadium 'te doen'. - Even met rust laten en - zorgen dat anderen hem ook even met rust laten 	<ul style="list-style-type: none"> - Vraag niet meteen mee te doen aan het groepsgebeuren. - Ga niet meteen in gesprek over waarom en hoe en wat
Herstel	<ul style="list-style-type: none"> - zelfbeheersing is weer terug - bereidheid om weer mee te draaien 		<u>Follow-up</u> <ul style="list-style-type: none"> - Bespreek wat de trigger was, bespreek wat alternatief gedrag had kunnen zijn - Geen verwijt (klaar is klaar) - Maak evt structurele veranderingen in de omgeving (moeilijkheidsgraad taken, combinatie met kinderen, prikkels verwijderen etc) - Bied nabijheid en let op je lichaamstaal: deze moet vertrouwen uitstralen en zekerheid/geborgenheid bieden - Een helpend gesprek leerling/ ouders: doel is te leren van deze situatie, niet te straffen 	<ul style="list-style-type: none"> - Boos blijven. - Een verwijtend gesprek voeren: doel is niet te vertellen hoe mis het ging, maar om ervan te leren

Ook voor onszelf werkt de escalatieketen....

Wat zijn triggers voor jou?

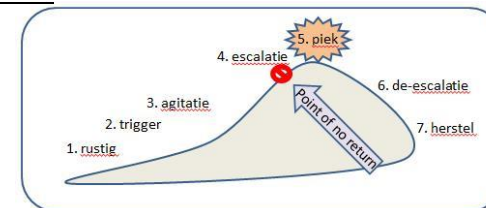
Wat maakt dat jij afwijkt van de positieve benadering die we met PBS afspreken?/waar loopt jouw emmer van over?

Als jij geagiteerd raakt, waar kunnen anderen dat aan zien?

Wat werkt 'terug naar rustig'? Wat kan je zelf doen?

Wat werkt 'terug naar rustig'? Wat kan een ander voor jou doen?

Wat kan een ander beter NIET doen?

Vraag	1	2	3
Welk antwoord beschrijft het best het gedrag van de leerling ? (omcirkel er 1)	Agressief, geeft weerwoord, maakt belachelijk, koppig, negeren, vijandigheid, pesten, weigeren, opstandigheid, tegen spreken, in discussie gaan.	Clownesk gedrag, onrust stoken, onderbreken, aanhoudend smeken of willen overtuigen, stoer doen, via kleding aandacht willen vragen, interrumpereen, kletsen, pleasen, liegen, weigeren, boosheid, hulpeloos gedrag, seksueel uitdagend gedrag	Terugtrekken, te laat komen, vijandig kijken, opgeven/stoppen, niet proberen, negeren, hulpeloos gedrag, school vermijden, onderpresteren, vergeetachtigheid, liegen, niet praten, niet mee doen, niet werken
Welk gevoel geeft het gedrag van de leerling jou? (omcirkel er 1)	Van streek, boos, uitgedaagd, geprovoceerd, 'bedreigd',	Geïrriteerd, geërgerd, verbitterd, aangevallen, belast, ongeduldig	Ontmoedigd, gelaten, hulpeloos, hopeloos
Wat is je reactie op het gedrag van de leerling? (omcirkel er 1)	In discussie gaan, dreigen, ultimatus stellen, straffen, vernederen en /of toegeven	Af en toe reageren op aandacht, zeuren/preek geven, corrigeren/ uitbrander geven en /of geïrriteerd reageren.	Negeren, de leerling opgeven, mijn wanhoop/ hulpeloosheid laten zien, zeuren,
	Controle	Aandacht	Vermijding
Individuele strategieën	☐ Ga uit de machtstrijd ☐ Haal 'publiek' weg ☐ Geef de leerling een uitweg ☐ Bied constructieve keuzes voor de leerling om macht of invloed te hebben	☐ Negeer het gedrag ☐ Geef minimale aandacht aan het gedrag ☐ Haal 'publiek' weg ☐ Vermijd dingen te doen voor de leerling die hij/zij zelf kan doen ☐ Bekrachtig/erken gewenst gedrag	☐ Bouw een relatie op ☐ Creëer taken die succes ervaring opleveren/ vertrouwen geven ☐ Zorg voor een maatje ☐ Focus op successen ☐ Erken vorderingen ☐ Leer de leerling strategieën om kleine stapjes richting succes te maken